

или женско. — Мжко или женско, отсичала третя, гледай бащата и майката — па пиши чедото. — Отзивъ на тие махленски прокоби ставали селскитъ кръчми. Калоферъ не се славѣше съ много умни глави, но съ повече широки и клюкарски уста, само Панагюрище можеше да го надмине. Обществения форумъ, както се сѣщате, бѣха кръчмитъ, слупени като гробници и тъмни като хаосъ. Тукъ се отнасяха приказкитъ отъ улицата, създадени отъ женското любопитство и откърмени въ подозрѣнията на една фантазия, жедна за новини и за насмѣшки. Тукъ, въ тие селски говорилни, се гадаше за близки и далечни, за роднини и чужди, за село и окръгъ, за държавата, пакъ ако щете — и за цѣлата вселенна. Защото — въ това врѣме на ниска култура и голѣмо невѣжество, хората, грамотни или неграмотни, бѣха енциклопедисти. Тѣ знаеха националната история по „Александрията“ и по Венелина; тѣ учеха всеобщата география и миналото на старитъ народи; тѣ бѣха запознати и съ инглизина, и съ френеца, и съ нѣмеца и съ всички културни народи. Тѣ познаваха другитъ повече отъ себе си, повече отъ своя народъ. Чрѣзъ наусницата и светчето — между българитъ отъ оная епоха бѣше проникнала и философията: тѣ всички бѣха философи, аритметици, географи, политици и... бѣбрици. Ние си спомняме нѣкогашна грамотна България, оная, която бѣше вкусила нѣщо отъ забраненитъ плодове на науката, отъ гръцката калиграфия и отъ Рибния букварь. Тая България, заета съ своята индустрия и съ своя умъ, бѣше нѣщо голѣмо, знаменито: нейниятъ гласъ се чуеше между останалата рая, — тя разрѣшаваше прѣдъ купенцитъ на нѣкоя бакалница, или прѣдъ тезгяха на нѣкоя кръчма, мировитъ космически въпроси, въпроситъ на битието и въпроситъ на международната политика, които смѣсваше съ името на Бонапара. Тази България гадаше върху сждбата на „турчина“, тя гадаше върху